

ב. גם במקרה שהגבאי טעה וקרא לשמעון לעלות במקום לראובן, פטורים ראובן, שמעון והגבאי מלשלם לבהכנ"ס את 50 הש"ח עבור העליה לתורה.¹

מקורות

1. מבואר בגמ' חולין (פז.) ששכר מצוה הוא - עשרה זהובים, לכן, מי שחטף מחבירו מצוה שהוא מחוייב בה - חייב החוטף לשלם לו י' זהובים. והנה כתב שם הרא"ש (בפרק ביסוי הדם סי' ח) בשם רבינו תם, שאם ברך החוטף בקול - הוא פטור מלשלם י' זהובים, מכיון שבעל המצוה היה יכול לענות אמן, והרי גדול העונה יותר מהמברך, נמצא שבעניית אמן נחשב כאילו העונה קיים בעצמו את המצוה עם ברכתה, ועיין בדברי השי"ך חו"מ (סי' שפב ס"ק ד).

והוסיף שם ר"ת, שאם עלה אדם לתורה מבלי שהגבאי יקרא לו, או אפילו אם יברך בשקט - פטור מלשלם י' זהובים עבור העליה, מכיון שהעליות לתורה שייכות לכל המתפללים באותו מנין, והסדר שהגבאי עושה בחלוקת העליות, הוא רק כדי שלא יבוא לריב, כי בלי זה כל אחד ירצה לעלות, לפיכך אע"פ שהחוטף התנהג שלא כראוי, אולם בפועל הוא לקח דבר שיש לו בו חלק, ואין לגבאי או לאדם שנקרא לתורה זכות בעליה הזאת יותר ממנו. ומבואר שם שגם הרא"ש הסכים לדברי רבינו תם.

והוסיף הרא"ש שם על דברי רבינו תם, שלא שייך במצוות הגדרים של "קנין". כלומר, אי אפשר לומר שפלוני קנה את המצוה והיא שייכת לו, וכל שכן שאי אפשר מבחינה קניינית להעביר את הבעלות או את הזכות על המצוה לאדם אחר, אלא זה רק כיבוד בעלמא וע"ש.

יוצא מדבריהם, שגם אם מוכרים בביהכנ"ס עליות תמורת התחייבות ממונית, המכירה מיועדת רק להשליט סדר בחלוקת העליות (או להגדיל את הכנסות ביהכנ"ס), אולם אין לגבאים ולא לקונה שום בעלות על העליות, ולכן אין לחייב את החוטף לשלם עבור העליה.

לפיכך, לא מיבעי שאם החוטף ברך בקול הוא פטור מלשלם לקונה את עשרת הזהובים, מאחר והקונה היה יכול לענות אמן על ברכתו כאמור לעיל, אלא אף אם ברך בשקט הוא פטור מלשלם לו, כי אין לקונה שום בעלות על העליה וכפי שנתבאר.

לפי זה, מה שהביא במשנה ברורה ארי"ח (סי' שו ס"ק לג) דעה האוסרת מכירת עליות בשבת כי הדבר דומה למקח וממכר, הכוונה היא, שמכירה פומבית של מצוות למרבה במחיר נראית למתבונן כמקח וממכר בשבת, אבל לכו"ע אין זה חפצא של חלות מקח